

Departement Leefmilieu, Natuur
en Energie
Afdeling Milieu-, Natuur- en
Energiebeleid
Dienst MER, t.a.v. Dhr. Pascal
Van Ghelue en Mevr. Liesbeth
Lelieur
Koning Albert II-laan 20 bus 8
1000 Brussel

maud.raman@inbo.be

02/528 89 00

13/03/2008

Advies tweede versie ontwerp plan-MER Seine-
Scheldeplan

uw kenmerk:
LNE/MER/PL002
1/08
ons kenmerk:
INBO.A.2008.45

Geachte,

Hierbij vindt u het advies bij het plan-MER, Seine-Scheldeplan.

We hebben volgende opmerkingen betreffende de inhoud van het dossier:

Algemene opmerkingen

1. Het accent van de te treffen maatregelen in het luik rivierherstel van het ontwerp plan-MER Seine-Scheldeplan ligt op vernatten van alluviale gronden, aansluiten van meanders en op het heropenen van gedempte meanders. **Maatregelen die het herstel of versterking van de structuren of processen die bijdragen tot het dynamische evenwicht binnen het rivierecosysteem beogen, worden slechts beperkt uitgewerkt.** Herstel van structuurbepalende processen zoals overstromingen, seizoenale schommelingen van het waterpeil, erosie-sedimentatie, oeverwal-komgrondvorming worden in beperkte mate mogelijk geacht. Rivierherstel focust hier op het versterken van het ecologisch potentieel en de ruimtelijke kwaliteit zonder (of slechts in beperkte mate) versterking van rivierdynamiek.
Zo wordt op p.331 en 354 gesteld dat een aantal ingrepen zoals het aankoppelen van de meanders en het verlagen van de oevers gericht zijn op het laten overstromen van de valleigronden vanuit de Leie. Maar dat deze maatregelen weinig tot geen zullen effect hebben op het overstromingsregime van de vallei omdat de was van de Leie beperkt is. Ook wordt het natuurlijk afkalven van oeverwaluwanden enkel mogelijk geacht onder een gecontroleerde vorm met vooroever (p. 342).

Voor rivierherstel met herstel van structuurbepalende processen is ruimte nodig, maar het afgraven van opgehoogde alluviale gronden evenals voormalige baggerslibstorten wordt aanzien als geen milieuvriendelijke oplossing die ook vanuit landschappelijk en landbouwkundig oogpunt niet wenselijk is (p. 370). Deze werkwijze werd tijdens een vooroverleg met de stuurgroepvergadering (opmaak ecohydrologische studie en landschapsstudie) goedgekeurd.

2. Beperkte afgravingen, zoals bv. in deelgebied Laag-Vlaanderen en Posthoornhoek worden wel nog meegenomen. **Afgraving in het valleigebied is echter niet als maatregel opgenomen.** Er wordt voornamelijk gesproken van aanpassing van het drainagesysteem van de valleigronden of van afgravingen van enkel de dijklichamen thv valleigebied. Afgravingen vinden enkel plaats in verstoorde (vroeger gedempte) delen van de rivier (p. 313).
3. **De maatregelen binnen het luik rivierherstel zijn niet verder uitgewerkt.** Volgende zaken worden niet vermeld:
 - Timing en kostprijs
 - Instrumentarium dat wordt ingezet voor de realisatie
 - Wijze financiering
 - Overlegstructuren
4. Op p. 377 wordt de opp. balans met ontwikkelingskansen voor natte natuur haalbaar zonder ingrijpende technische maatregelen voorgesteld (tabel 8.3.1). Dit is de praktische haalbare oppervlakte natte natuur (afgravingen niet meegerekend) gebaseerd op resultaten van de ecohydrologische studie en waarbij de prioritaire gebieden uit de ecologische gebiedsvisie zijn opgenomen. Alle ingrepen zijn hier maximaal doorgevoerd. Uit het plan-MER blijkt dat maximaal 601 ha bruto natte natuur kan gerealiseerd worden op de valleigronden en ca 18 ha langs de vaarweg via alternatieve inrichting van de oevers. **De totale oppervlakte te realiseren natte natuur is dus een bruto-getal. Er is geen afweging gemaakt met bestaande natte natuur. Bestaande natte natuur en gronden met biologische waarde worden hierbij meegerekend.** Ook op p. 533 wordt aangehaald dat de te realiseren natte natuur geen netto-winst bedraagt en dat hiervoor alle potenties voor de ontwikkeling van natte natuur in de Leievallei maximaal benut moeten worden voor het behalen van het streefdoel uit de Beslissing van de Vlaamse regering. Bovendien zitten in de in het plan-MER afgebakende 601 ha een aantal terreinen die momenteel bebouwd zijn of in gebruik als industriegrond.
5. Er zou **18 ha ecotoopwinst** zijn via meer natuurlijke oeverinrichting en dijkverlaging (p. 378). Hierbij wordt verondersteld dat gemiddeld langs de helft van het traject, in een zone van vier meter breed beide zijden ruimte wordt gecreëerd voor natte natuur. **Zonder verdere onderbouwingen kan hieruit niet geconcludeerd worden of deze maatregelen effectief gaan gerealiseerd worden.**
6. Het verbeteren van de ecologische toestand van de Leie en haar vallei verloopt in het rivierherstelplan via twee grote groepen van inrichtingsmaatregelen: de ingrepen op de waterloop zelf en ingrepen op de valleigronden. **Er worden in het plan-MER geen maatregelen voorzien die betrekking hebben op de waterkwaliteit.** Hiervoor wordt verwezen naar het bekkenbeheerplan van het Leiebekken en relevante reeds opgemaakte deelbekkenbeheerplannen in Oost-Vlaanderen. In West-Vlaanderen moeten de deelbekkenbeheerplannen nog opgemaakt worden. Het luik rivierherstel Leie van het Seine-Scheldeplan is opgenomen in het bekkenbeheerplan van het Leiebekken. Bindende bepalingen 'voor uitvoering' en 'voor verdere concretisering' relevant voor het Seine-Schelde plan worden weergegeven op p. 528.

De deelbekkenbeheerplannen werden niet gescreend op maatregelen die betrekking hebben op de zijlopen die geherwaardeerd worden of waterlopen die een invloed kunnen hebben op de vernatting van bepaalde terreinen. Er wordt gesteld op p. 363 dat indien de waterkwaliteit nog niet genoeg verbeterd is bij het aansluiten van de meanders de bronnen van vervuiling plaatselijk verder in detail bekeken moeten worden. De wijze waarop wordt niet verder gespecificeerd. Veel hangt dus af van het al dan niet effectief uitvoeren van gemeentelijke en bovengemeentelijke programma's. Volgens ons moeten bepaalde maatregelen die zich opdringen om vooropgestelde waterkwaliteitsdoelstellingen te halen mee opgenomen worden in het plan-MER.

7. Suboptimale maatregelen in een overgangsfase naar een betere waterkwaliteit.

Overstromingen vanuit de Leie worden nauwelijks mogelijk geacht, wel kunnen er zich ter hoogte van een beperkt aantal meanders overstromingen vanuit de zijbeken voordoen, die eventueel kunnen bijdragen tot het in stand houden van komgronden in de vallei (p. 331). Hierbij dient ook de waterkwaliteit van de zijlopen goed opgevolgd te worden. Zolang deze niet goed genoeg kan het aangewezen zijn om suboptimale maatregelen te overwegen zoals het opstuwen van het waterpeil die een grondwaterstijging tot gevolg heeft zonder overstroming van de zijloop. Dit, mits de nodige garanties dat later bij een goede waterkwaliteit overstromingen wel mogelijk gemaakt worden.

Ook de aansluiting van meanders kan in verschillende stappen gerealiseerd worden. Meanders met momenteel een goede fysico-chemische en biotische waterkwaliteit kunnen het best tijdelijk verder als een stilstaand waterlichaam worden beschouwd, alvorens vismigratie (zij het met tijdelijke vismigratieknelpunten) toe te laten. Mits garanties dat bij een betere waterkwaliteit verdere inrichtingsmaatregelen worden genomen, indien dit het ecologisch potentieel verder kan verhogen. Ook hier is een goede opvolging noodzakelijk.

8. Het oplossen van vismigratieknelpunten is inderdaad een belangrijke doelstelling van de Europese Kaderrichtlijn Water (p. 137) op prioritaire waterlopen. Zoals hierboven vermeld is het in sommige gevallen op niet-prioritaire waterlopen zoals de meanders beter eerst te wachten op een betere waterkwaliteit alvorens die migratie toe te laten. Elke situatie moet gebiedsspecifiek worden bekeken. Ook is herstel van vismigratie opgenomen als optie onder het planonderdeel herwaardering van zijwaterlopen. Er worden echter enkel aanpassingen van de monding voorgesteld om bijvoorbeeld vismigratie toe te laten. Ook wat meer stroomopwaarts kunnen er knelpunten voor vismigratie optreden. Enkel het meest afwaartse deel van de valleigebieden van zijwaterlopen zal worden beschouwd. Dit dient goed afgestemd te worden op maatregelen die ook meer stroomopwaarts moeten genomen worden om het geheel aan maatregelen te doen slagen.

Specifieke opmerkingen

p. 80, 3.4.2.1.5 Herwaardering van waterlopen:

Rivieren worden opgesomd zonder criteria op basis waarvan deze zijn gekozen.

p. 194, 7.3.2 Fauna en flora, referentiesituatie:

De potentieel te wijzigen waardevolle tot zeer waardevolle vegetaties aanwezig in alle deelgebieden zijn opgenomen in tabel 7.3.2. Deze tabel is niet terug te vinden in het document.

p.361-371, 8.3.1 Fauna en flora, ecotoopverlies en –winst:

Op p. 371 worden de vegetaties waarvoor het uitvoeringsbesluit (art. 7-11) van toepassing is opgesomd. Daar tabel 7.3.2 ontbreekt, kan niet worden gecontroleerd in hoeverre deze verboden te wijzigen vegetaties overeenkomen met de potentieel te wijzigen vegetatie (op basis van BWK-eenheden). Deze afweging dient niet enkel gemaakt te worden onder het luik rivierherstel. Ook onder de effectbespreking van het luik binnenvaart dient deze afweging gemaakt te worden voor de verschillende planalternatieven.

p. 371, 8.3.1 Fauna en flora, ecotoopverlies en –winst:

De overzichtstabel die de oppervlaktes aangeeft met de ontwikkelingskansen voor natte natuur per deelgebied i.f.v. de actuele biologische waarde zit niet in bijlage 8.3.1.. Deze wordt wel weergegeven als tabel 12.1.2., p. 544.

p. 378, 8.3.1 Fauna en flora, ecotoopverlies en –winst:

Er wordt gesteld dat zandige gronden een betere nestgelegenheid bieden dan kleilig of lemig materiaal. Bijgevolg zijn vooral de afgekalfde oevers op de locaties waar de gekanaliseerde Leie diep de zandige donken doorsnijdt (vooral tussen Sint-Baafs-Vijve en Deinze), interessant voor de aanleg van oeverwaluwanden.

Deze gevolgtrekking klopt niet helemaal. Er is een complex van factoren die een rol speelt bij de keuze van een wand door Oeverwaluwen. Niet alle oeverwaluwanden tussen Sint-Baaf-Vijve en Deinze hebben 'zandig materiaal'. In deze zone stroomafwaarts Sint-Baafs-Vijve komen wel meer geërodeerde zones voor die recht, onbegroeid, voldoende hoog zijn, makkelijk penetreerbaar, met goede expositie, Zie rapport in opmaak zoals aangehaald in voetnoot 54, p.378.

p. 379, 8.3.1 Fauna en flora, ecotoopverlies en –winst:

'Het inrichten van een moeraszone ter hoogte van een vroegere meander zou bvb. als visuele buffer kunnen dienen voor visueel storende bebouwing of industrie in de omgeving van deze meander.'

Een moeraszone is niet noodzakelijk een visuele buffer voor stedelijke bebouwing of industrie. Dat is mogelijk en afhankelijk van de perceptie van de inrichting.

p. 380, 8.3.1 Fauna en flora, ecotoopverlies en –winst:

Op p. 380 wordt gesteld: 'In totaal wordt 63,18 ha voorzien als moeras of open water. De ingeschatte verhouding open water/ moeras ligt tussen 20/80 en 30/70, bijgevolg zal ca. 12-19 ha in de toekomst uit open water bestaan en 44-51 ha uit moeras.' Het is niet duidelijk of deze inschatting arbitrair gekozen werd of gebaseerd is op een of meerdere referenties.

p. 381-382, 8.3.2 Wijziging van landschapsecologische relaties:

Op p. 381-382 wordt de ligging van de te creëren oppervlaktes natte natuur bekeken ten opzichte van VEN en NATURA2000 gebieden. De gebieden die in aanmerking komen voor de ontwikkeling van grote eenheden natuur worden opgesomd. Hierbij wordt de te linken gebieden en (ev. te ontwikkelen) links niet duidelijk beschreven.

p. 387, 8.3.4 Fauna en Flora, milderende maatregelen:

Er wordt terecht opgemerkt dat voor het behoud en ontwikkeling van oeverwaluwpopulaties de meest geschikte locaties goed beheerd en opgevolgd dienen te worden. Er wordt hiervoor verwezen naar het rapport in opmaak door INBO. Dit is echter niet de ecologische gebiedsvisie zoals aangegeven door voetnoot 56, maar het rapport zoals aangegeven in voetnoot 54, p. 378.

p. 537, 11 Leemten in de kennis, monitoring en evaluatie:

Er wordt gesteld dat er nog geen inventaris is opgemaakt met betrekking tot broedlocaties Oeverwaluw. Dit is inmiddels wel gebeurd in het rapport in opmaak zoals aangehaald in voetnoot 54, p.378.

Wij zijn steeds bereid tot meer toelichting over dit advies. In de hoop dat bovenstaande bemerkingen u helpen aangaande de te nemen beslissingen inzake dit dossier, groet ik u met de meeste Hoogachting,

Dr. Jurgen Tack
Administrateur-generaal
Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek
Kliniekstraat 25
1070 Brussel
tel 02/5581801
fax 02/5581805
www.inbo.be